

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 189/2025 vp) täydentämisestä

1. Lakiesitys

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisesti voimassa olevaksi tarkoitetun alijäämän kattamista koskevan sääntelyn täydentämistä siten, että valtiovarainministeriö voisi tietyin edellytyksin hakemuksesta myöntää mahdollisuuden kattaa kertyneet alijäämät myös vuoden 2029 loppuun mennessä niille hyvinvointialueille, joille se on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti, kuin täydennettävässä esityksessä ehdotettu laki eli mahdollisimman pian. Ehdotettu alijäämän kattamismääräajan jatkamista koskeva sääntely olisi voimassa 31.12.2030 asti.

Lausunnon toimittaminen:

Kirjallinen lausunto toimitetaan 13.3.2026 klo 10 mennessä osoitteeseen kirjaamo.vm@gov.fi.

2. Pohteen lausunto

Keskeiset nostot

1. Muuttuneet rahoitusnäkymät huomioiden esitys on kannatettava.
2. Mahdolliset tulevat rahoitusnäkymien muutokset huomioiden alijäämien kattamisajan pidentämistä vuoteen 2029 saakka tulee arvioida kaikkien määrittelyn täyttävien alueiden osalta, ei vain niiden alueiden, joihin on viitattu lainsäädännön tausta-aineistossa.

Lausunto

Hyvinvointialueiden rahoitusnäkymät ovat muuttuneet

Hyvinvointialueiden rahoitusnäkymät ovat vuoden 2026 ensimmäisinä kuukausina muuttuneet olennaisesti.

Esimerkiksi Pohteella vuoden 2026 talousarvion hyväksymisen jälkeen tietoon on tullut useita rahoitusta heikentäviä muutoksia tai ennakoituja vaikutuksia. Hyvinvointialueiden kansallisesti parantuneet vuoden 2025 tilinpäätöstulokset tarkoittavat Pohteella jälkikäteiskorjauksen ja siten rahoituksen putoamista vuonna 2027 noin 28 miljoonaa euroa. Hallituksen esitys rahoituslain uudistamiseksi on parhaillaan lausuntokierroksella. Toteutuessaan esitetyssä muodossa, se heikentäisi Pohteen rahoitusta kumu-

latiivisesti vuosina 2027-2029 yhteensä noin 34 miljoonaa euroa. Lisäksi ns. laskentatavan muutoksen arvioidaan heikentävän alueen rahoitusta vuosina 2027-2028 yhteensä arviolta 17 miljoonaa euroa.

Edellä mainittujen lisäksi sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen sekä esimerkiksi lakimuutoksen teknologia-avusteisuuden huomioimisesta henkilöstömitoituksessa arvioidaan heikentävän hyvinvointialueiden rahoitusta. Myöskään vuoden 2024 tarkentuneiden diagnoositietojen vaikutukset vuoden 2027 rahoitukseen eivät ole vielä tiedossa.

Merkittäviä tuottavuus- ja taloudellisuustoimenpiteitä on toteutettu

Pohteella on laadittu ja toimeenpantu vuosien aikana 2023–2025 kolme kattavaa talouden tasapainotusohjelmaa. Neljäs tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma on valmistelu osaksi vuoden 2026 talousarviota.

Toteutuneet taloudelliset vaikutukset:

- Vuosi 2023 noin 20-25 miljoonaa euroa
- Vuosi 2024 noin 56 miljoonaa euroa
- Vuosi 2025 noin 49,5 miljoonaa euroa

Osana vuoden 2026 talousarviota aluevaltuusto on hyväksynyt uusia talouden tasapainotustoimia yhteensä noin 51,6 miljoonaa. Lisäksi aiemmin päätettyjen toimenpiteiden lisävaikutukseksi arvioidaan vuodelle 2026 noin 14,4 miljoonaa euroa.

Lakiesitys on kannatettava

Kuten edellä on kuvattu, alueiden rahoitusnäkymät ovat lyhyessä ajassa muuttuneet olennaisesti. Esimerkiksi Pohteella on merkittävistä tuottavuus- ja taloudellisuustoimenpiteistä huolimatta riskinä, että alijäämien kattaminen ei ole lakisääteiset palvelut turvaten mahdollista vielä vuoden 2028 loppuun mennessä.

Esitetty lisäaika on kannatettava etenkin, kun tiedossa on, että vuosien 2027-2029 valtion rahoitukseen sisältyy merkittävää epävarmuutta.

Lähtökohtaisesti on kannatettavaa, että tarve pidennetylle lisäajalle arvioidaan alueiden kokonaistilanne huomioiden. Esitetty määräajan jatkaminen on hyvinvointialueiden kannalta myös selvästi itsehallintoa vähemmän rajaava vaihtoehto kuin hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistäminen.

Tausta-aineistossa on tuotu esiin, että muutos pidennyksestä vuoteen 2029 vaikuttaisi myönteisesti erityisesti neljän alueen tilanteeseen. Pohde korostaa, että mahdolliset tulevat rahoitusnäkymien muutokset huomioiden alijäämien kattamisajan pidentämisestä vuoteen 2029 saakka tulee arvioida kaikkien määrittelyn täyttävien alueiden osalta, ei vain niiden alueiden, joihin on viitattu lainsäädännön tausta-aineistossa.